



**UNIVERSITAT
JAUME·I**

**TREBALL FINAL DE GRAU EN
MESTRE/A D'EDUCACIÓ
INFANTIL/PRIMÀRIA**

TÍTOL: Una aproximació a l'educació per a la pau i el gènere: “La escuela secreta de Nasreen” de Jeanette Winter

Nom de l'alumne: Aitor Costa García

Nom del tutora de TFG: Consol Aguilar Ródenas

Àrea de Coneixement: Didàctica de la Llengua i la Literatura

Curs acadèmic: 2019-2020

DEDICATÒRIA

A tots aquells que han participat en aquest llarg viatge que ha significat la meua formació. A vosaltres, iaies, que em volíeu veure com a mestre. Als meus amics amb els quals he compartit vivències i que continuen al meu costat inclús sabent com sóc. Però, sobretot, als meus pares que han sigut un suport vital únic. No tinc paraules per a donar-vos les gràcies per tot allò que heu fet per mi. Heu sabut educar-me molt bé. Estic orgullós de vosaltres.

AGRAÏMENTS

A Consol per la seua incansable espera i ajuda en les meues vingudes i desaparicions.

ÍNDIX

1. Conceptes claus.
2. Justificació personal de l'elecció del meu tema de TFG. Relat de vida.
3. Objectius d'aquest TFG.
4. Com es vertebra aquest TFG?.
5. Necessitat de formació en LIJ en la formació inicial de mestres: criteris per seleccionar LIJ de qualitat literària i estètica.
6. Què és un àlbum?
7. Per què he escollit aquest àlbum?
8. El meu àlbum.
 - 8.1. Biografia de l'autora i il·lustradora.
 - 8.2. Síntesi de l'àlbum.
 - 8.3. Anàlisi de l'àlbum.
9. A l'escola : una experiència de lectura crítica a 3r curs de primària.
 - 9.1. Abans d'anar: què és el que cal fer?.
 - 9.2. A l'escola
10. Relat de vida després d'enllestir el TFG.
11. Bibliografia i recursos en web
12. Annex: Anàlisi dels textos i les il·lustracions de l'àlbum

1. CONCEPTES CLAU

LIJ; Educació Literària; Àlbum; Educació per a la pau; Lectura i Gènere; Formació inicial de Mestres; Qualitat literària i estètica.

2. JUSTIFICACIÓ PERSONAL DE L'ELECCIÓ DEL MEU TEMA DE TFG. RELAT DE VIDA.

Recorde a la perfecció el dia que em va regalar el meu primer llibre. Ma mare venia de comprar gènere per a la seua tenda. Sempre ho feia a una coneguda superfície de vendes a l'engròs . De vegades l'acompanyava perquè m'agradava quedar-me al passadís dels joguets, jo sol, creient-me un xiquet major, però aquella volta no hi vaig anar.

El primer llibre de la saga de Harry Potter era de tapa dura, amb un color groc prou vistós i una il·lustració d'ell volant amb la granera. Em va flipar. Ma mare el va elegir perquè acabaven d'estrenar-la al cinema i jo li parlava molt del que comentaven els meus companys a l'escola. La dona va decidir agafar-lo i fer-me un regal especial.

Segons ella, el vaig devorar en una setmana. Jo no havia llegit res més enllà del que treballàvem a classe —també cal dir que estava a segon de Primària—. Més avant, a mesura que van anar passant els anys, cada nou llibre que eixia, la mare i jo estaven els primers a la tenda per a comprar-lo. Encara conserve els set.

Vaig anar fent-me major i les lectures van anar augmentant: la saga de El senyor dels anells, La història interminable, L'illa del tresor, alguns de Verne que em va regalar ma tia, Les aventures de Sherlock Holmes, El màgic d'Oz... En gran manera, quasi tots eren els que em recomanaven-com a lectures estiuenques. Cal dir que no vaig ser un lector compulsiu fins a arribar al batxillerat.

El meu camí fins a la universitat va ser pel de lletres. Per la qual cosa, a segon de batxillerat vaig tenir l'assignatura de Literatura Universal. Des d'aleshores, la barreja de lectures ha sigut enorme. En aquell curs vaig descobrir infinitat de corrents i moviments literaris. Llegirem Madame Bovary, que em va portar a conèixer el realisme, llegirem a Dickens i, al primer curs del grau d'història, alguns episodis nacionals de Galdós. També vaig llegir als clàssics grecs, però mai m'han acabat agradant. Se'm fan soporífers. Com de la mateixa manera se'm van fer eterns El procés i La metamorfosi de Kafka. En canvi,

L'estranger de Camus em va agradar. Podria estar parlant de lectures que m'han marcat, però no acabaria mai. Com també de les que he odiat.

La lectura m'ha portat a conèixer nous mons i a interactuar amb ells. Des d'escriure les meues pròpies aventures a portar la meua primera –i única obra teatral a escena— una castanya—. He vist nàixer i créixer els meus primers poemes, reescrits una i altra volta. Els anomena “Els reciclats”. El fet de recitar-los davant de la gent m'ha ajudat a perdre la por escènica i a expressar els meus sentiments, encara que estigueren amagats darrere del jo poètic.

Tot açò és un resum de la meua vida lectora, però no és el que m'ha fet elegir un tema com aquest per a treballar al meu TFG. Al grau de magisteri he vist molt de desconeixement al voltant de la literatura, tan infantil i juvenil, i de l'adult. On cap que els futurs i les futures mestres no hagen dedicat part de la seua vida a llegir?

Llegir no ens fa millors davant d'altres, ens fa persones. Llegir ens educa i ens transmet valors. Ens descobreix el passat i el present de la nostra societat. Ens porta a formar-nos com a éssers socials, a qüestionar-nos la realitat. Kafka ja deia que ell llegia per a fer-se preguntes. És on a mi em porta la literatura: a fer-me preguntes. Infinites. De la mateixa manera, vull que les generacions que passen per les meues mans se les facen. Llegir ens porta a conèixer punts de vista diferents al nostre, idees que abans mai havien passat pel nostre cap.

Per tant, la importància d'un professorat format en literatura infantil i juvenil se'm fa indispensable. És per açò que vaig triar aquest tema de TFG. Qui som? On volem anar? Com volem viure i on? Ens hem de fer crítics per a avançar com a societat i, per a mi, la lectura és un mitjà necessari.

3. OBJECTIUS D'AQUEST TFG.

Els objectius dels TFG són:

- 1- Aprofundir en l'àlbum des de l'anàlisi en profunditat de text i il·lustració, perquè interactuen per a la construcció del sentit.
- 2- Desenvolupar la nostra formació lligada a la selecció de llibres de LIJ des de criteris literaris i estètics.

3- Enfortir la nostra educació literària des d'un ús literari de LIJ i no des de l'utilitarisme curricular.

4- Des de la tria d'un àlbum de qualitat literària i estètica, a més, ser capaç de relacionar amb un tema social de tractament necessari i urgent com és la migració.

5- Treballar el TFG des d'un coneixement no fragmentat relacionant teoria, pràctica i professionalitzadora d'una manera integrada.

6- Implementar des de la LIJ la reflexió i defensa dels drets humans des del contingut legislatiu.

A més, dintre del caràcter d'aquest TFG, els objectius vinculats al tema d'educació per a la pau inclouen part de l'articulat de la següent normativa que cal implementar a l'aula:

- La Declaració Universal dels Drets Humans¹,
 - Article 1: “Tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i en drets. Són dotats de raó i de consciència, i han de comportar-se fraternalment els uns amb els altres.”

- Declaració universal dels Drets del xiquet (1959)².
 - Article 13.1: “L'infant té el dret a la llibertat d'expressió; aquest dret inclou el dret a cercar, rebre, i difondre informació i idees de tota mena, sense consideració de fronteres, sigui oralment, per escrit, o impreses en forma d'art o per qualsevol altre mitjà triat per l'infant.”
 - Article 14.1: “Els Estats membres han de respectar el dret de l'infant a la llibertat de pensament, de consciència i de religió.”
 - Article 28.1: “Els estats membres reconeixen el dret de l'infant a l'educació, i amb l'objectiu d'aconseguir aquest dret progressivament i basant-se en la igualtat d'oportunitats, especialment han de:
 - a) “Implantar l'ensenyament primari obligatori i gratuït per a tothom.”
 - Article 29.1.c: “Preparar l'infant a una vida responsable en una societat lliure, amb esperit de comprensió, pau, tolerància, igualtat entre els sexes i amiatat entre tots els pobles, grups ètnics, nacionals i religiosos i persones d'origen indígena”

¹ https://www.ohchr.org/en/udhr/documents/udhr_translations/cln.pdf

² <https://www.parlament.cat/document/cataleg/48039.pdf>

³ <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionCATALAN.pdf>

- La Constitució espanyola³.
 - L'article 14: “Los españoles son iguales ante la ley, sin que pueda prevalecer discriminación alguna por razón de nacimiento, raza, sexo, religión, opinión o cualquier otra condición o circunstancia personal o social.”
 - L'article 20 : “Se reconocen y protegen los derechos: a expresar y difundir libremente los pensamientos, ideas y opiniones mediante la palabra, el escrito o cualquier otro medio de reproducción.”

- DECRET 88/2017, de 7 de juliol, del Consell, pel qual es modifica el Decret 108/2014³, de 4 de juliol, del Consell, pel qual s'estableix el currículum i es desplega l'ordenació general de l'Educació Primària a la Comunitat Valenciana.

- “Objectius de Desenvolupament Sostenible 2030”⁴.
 - Objectiu 4. Educació de qualitat.
 - Objectiu 16: Pau, justícia i institucions sòlides.

- La LOMQE⁵, disposició addicional Quadragèsima primera: “Prevención y resolución pacífica de conflictos y valores que sustentan la democracia y los derechos humanos.”
 - “En el currículum de las diferentes etapas de la Educación Básica se tendrá en consideración el aprendizaje de la prevención y resolución pacífica de conflictos en todos los ámbitos de la vida personal, familiar y social, y de los valores que sustentan la democracia y los derechos humanos, que debe incluir en todo caso la prevención de la violencia de género y el estudio del Holocausto judío como hecho histórico.”

⁴ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/>

⁵ <http://feuso.es/media/TEXTO%20COMPLETO%20LOE%20LOMCE.pdf>

- Ley Orgánica 3/2007⁶, de 22 de marzo, para la igualdad efectiva de mujeres y hombres. Artículo 24.2
 - a) “La atención especial en los currículos y en todas las etapas educativas al principio de igualdad entre mujeres y hombres.
 - b) La eliminación y el rechazo de los comportamientos y contenidos sexistas y estereotipos que supongan discriminación entre mujeres y hombres, con especial consideración a ello en los libros de texto y materiales educativos.”

- LEY 9/2003⁷, de 2 de abril, de la Generalitat, para la igualdad entre mujeres y hombres.
 - “Capítulo I. Artículo 5. 1. La Ley de Ordenación General del Sistema Educativo sienta los principios para avanzar hacia un sistema coeducativo, entendido como modelo de enseñanza basado en la formación en igualdad entre sexos, el rechazo de toda forma de discriminación y la garantía de una orientación académica y profesional no sesgada por el género. 2. Por ello, desde el sistema coeducativo de enseñanza se potenciará la igualdad real de mujeres y hombres, en todas sus dimensiones: curricular, escolar y otras.”

- Ley Orgánica 1/2004⁸, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género.
 - “Capítulo I. Artículo 7. Las Administraciones educativas adoptarán las medidas necesarias para que en los planes de formación inicial y permanente del profesorado, se incluya una formación específica en materia de igualdad, con el fin de asegurar que adquieren los conocimientos y las técnicas necesarias que les habiliten para:
 - a) La educación en el respeto de los derechos y libertades fundamentales y de la igualdad entre hombres y mujeres y en el ejercicio de la tolerancia y de la libertad dentro de los principios democráticos de convivencia.

⁶ <https://www.boe.es/buscar/pdf/2007/BOE-A-2007-6115-consolidado.pdf>

⁷ <https://www.boe.es/boe/dias/2003/05/08/pdfs/A17427-17433.pdf>

⁸ <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2004-21760>

- b) El fomento de actitudes encaminadas al ejercicio de iguales derechos y obligaciones por parte de mujeres y hombres, tanto en el ámbito público como privado.”

4. COM ES VERTEBRA AQUEST TFG?

Com hem pogut observar, aquest TFG estarà vertebrat des d'una construcció triple, on actuaran de la mateixa manera teoria, pràctica i professionalització. Cada una de les potes no pot viure sense l'altra. La part teòrica es basa en la formació prèvia dels docents en LIJ. Un coneixement pobre dels àlbums restarà. Han de saber observar la interacció que hi ha entre text-imatge i com es va construint el sentit del text en qüestió.

Més tard, actuarà la part pràctica, on s'haurà d'obrir el sentit crític per a poder captar allò que ens conta, explica o ens detalla l'àlbum. Al llarg de la història es va construint un sentit. Per això, hem d'observar l'estètica, la qualitat literària i el missatge que ens vol donar.

Finalment, entrarem en la part professionalitzadora. Ací es on treballarem ja a l'aula el que hem après i descobert. En aquest moment és on l'àlbum es converteix en part del procés ensenyament-aprenentatge.

5. NECESSITAT DE FORMACIÓ EN LIJ EN LA FORMACIÓ INICIAL DE MESTRES: CRITERIS PER SELECCIONAR LIJ DE QUALITAT LITERÀRIA I ESTÈTICA.

Consol Aguilar (2002:10) recull la següent cita de Carme Riera: “La palabra, el don de la palabra, nos hace personas. La memoria nos proporciona identidad, pero para que la palabra y la memoria se transformen en historia, y trasciendan a cada uno de nosotros, es necesaria, es imprescindible la literatura”.

Caldria reflexionar sobre els coneixements previs dels futurs i de les futures mestres. En general, el tractament de la literatura al llarg de la nostra formació ha sigut llegir i resumir, però poques vegades analitzar i interpretar. Preguntes fàcils sobre l'argument i els personatges, però mai a interpretar el que ens diuen les obres. No hem sabut en cap moment fer-ho. És per això que ens atenem a una necessitat de formació dels futurs i les futures mestres en LIJ. Aquesta formació ens porta a repensar si estem davant d'aquesta situació. La qüestió estaria en analitzar la formació d'aquells i aquelles que

entren al grau de mestre, que mostra clarament el model d'educació literària a les etapes educatives obligatòries. Açò ens porta a qüestionar la voluntat de l'estudiantat universitari per formar-se en LIJ. Com diuen Gilles Lipovetsky i Jean Serroy (2010: 114): "la esfera intelectual [...] está formada por profesores y universitarios para quienes la carrera es a menudo más importante que las ideas.". Una reflexió que marca el model present en l'educació: anar cap a la capitalització del coneixement, on pareix que importe més la quantitat que la qualitat de graduats. Això passa també amb la LIJ. Elegir bons llibres per a una bona educació literària pot ser difícil, però necessari. Consol Aguilar (2018) ens ho resumeix perfectament:

no sirve cualquier libro cuando hablamos de LIJ. No sirve cualquier libro para incluirlo en la biblioteca. Y es un error no incluir en las bibliotecas ligadas al placer de la lectura libre, libros de LIJ de reconocido prestigio. Libros de calidad, hermosos, que nos ayudan a crecer como seres humanos. Pero para incluirlos, debemos conocerlos y tener los criterios para poderlos seleccionar.

Des de la meua experiència he pogut veure com companys i companyes, al presentar-se una llista de llibres de lectura amb els que treballar, no havien llegit ni una dècima part. Sembla ser que la lectura s'entén més com a hobby o plaer que com una necessitat, com és l'educació literària. Vivim en un context molt diferent als temps passats. El món i la humanitat han canviat molt ràpid en les últimes dècades, molts/es joves no consumeixen literatura de la mateixa forma que en el passat. No es pot obviar l'ús de ferramentes digitals a les aules

A més, s'ha fet justícia amb idees i formes de vida que abans eren perseguides: la igualtat de gènere és per fi una realitat, encara que cal continuar defensant-la; les guerres no ens afecten directament, però continuen produint-se; la interculturalitat és una necessitat educativa, les fronteres cada vegada són més econòmiques que socials... i és ací on nosaltres hem de prendre la posició de ciutadania activa per a transmetre tot açò a les noves generacions. Tenim a l'abast moltes ferramentes, una d'elles la LIJ. Perquè com ens diu Consol (2018): "La lectura va unida al pensamiento crítico". Si ens formem en ella podrem elegir llibres d'una bona qualitat literària i estètica que, en el futur, quan ho compleixen, ens ajuden a replantejar conceptes i desenvolupen el nostre pensament. Seleccionar aquests llibres per a desenvolupar la competència literària del nostre alumnat, els/les pot portar a adquirir noves competències vitals, tal com qüestionar les idees que tenim a priori, omplir la ment amb nous sabers i facilitar la llibertat de pensament.

Consegüentment, a més, cal estar formats en il·lustració per poder seleccionar àlbums, novel·la gràfica i còmic; per poder analitzar la il·lustració i el text i la relació entre els dos i per poder apreciar els referents intertextuals.

6. QUÈ ÉS UN ÀLBUM?

Quan ens endinsem en una biblioteca escolar podem trobar multitud de gèneres literaris: des de contes, fins a còmics, però hi ha una d'elles que ha pres rellevància per les seues característiques úniques: l'àlbum. Com explica José Ronero (2010):

el libro álbum es un género más abierto que permite la exploración fuera de lo que habitualmente se conoce como libro infantil, ya que su importancia radica en el uso de textos e imágenes que se complementan de formas diferentes y que permiten distintos niveles de significación.(p.5)

La característica principal de l'àlbum és que necessita d'una interrelació entre text i imatge en la construcció del sentit del text. Aquest dos codis interactuen l'un amb l'altre simultàniament. Un àlbum no es llig de forma convencional, la dualitat text-imatge/il·lustració descrita és el seu llenguatge, així és com ens ho explica Roman Belmonte (2016a): "La lectura de un libro-álbum es una lectura enriquecida puesto que utilizamos para ello signos verbales, plásticos e icónicos y, sobre todo, diferente a la que conocemos de manera clásica: no leemos literatura, leemos otra cosa." Aleshores, no hem de caure en el convencionalisme lector clàssic. No estem davant ni d'un conte ni d'una novel·la curta il·lustrada.. L'àlbum va més enllà. Com ens comenta Ana Nebreda (2015):

en el caso del libro álbum la imagen no está supeditada al texto, así como se lee el texto, también debemos leer las imágenes, que cuentan también lo no escrito y establecen una comunicación con el lector sobre lo no explícito.

Donar-li sentit a les històries que es volen contar requereix de formació, tant com elegir-les per a que formen part de la biblioteca escolar. No és una tasca fàcil saber elegir temes, realitats o històries que contar. Irene Sabino (2010) expressa: "L'àlbum il·lustrat és una nova proposta complexa. I un llibre nou planteja nous dubtes sobre com triar, per a quina edat, per a quins gustos o conèixer les millors propostes i les més adequades." Al ser un nou model d'educació literària, hem de formar de la millor manera possible als i les futures mestres.

Però l'àlbum, al cap i a la fi, no és el protagonista. Ens ho explica Ronero (2010:19) “señalar al lector como re creador de la obra final, dándole una posición activa dentro del artefacto maravilloso que es el libro.”

Per tant, hem de ser conscients de la qualitat literària que es va a donar i, tanmateix, conèixer en profunditat allò que anem a introduir a l'aula. Com ja he dit abans, cal estar format/formada en LIJ i àlbums per poder fer una bona selecció literària que pugui afavorir la competència lectora i, consegüentment, l'educació literària.

7. PER QUÈ HE ESCOLLIT AQUEST ÀLBUM?

Quan debatem sobre educació al nostre país no anem més enllà de les oportunitats i la sort que tenim de poder tenir escola. Hi ha països on les guerres ho han arrasat tot, inclús la llibertat d'aprendre. Un dels casos és Afganistan, un dels països més afectats pels atacs contra les escoles. Durant els 5 anys en els que va existir l'estat Talibà, aquest va restringir l'educació a les xiquetes i dones. Portant-les a la clandestinitat educativa. Una volta derrocat, s'ha anat fent avanços, tornat a tenir una llibertat que abans s'havia llevada.

Aquesta realitat, generalment, no es tracta a l'aula. Com a mestres, de vegades intentem evitar temes que podríem considerar tabús, però perquè pensem que no són de la incumbència del nostre alumnat. Però no és així. Només cal engegar la televisió per a poder trobar imatges bèl·liques d'algun país llunyà al nostre. En *La escuela secreta de Nasreen* trobem el problema educatiu d'Afganistan que abans he explicat. Un àlbum que ens pot ajudar a contextualitzar aquests problemes. Uns problemes que no podem obviar perquè, en gran mesura, i com explica Román Blemonte (2011),

La mayoría de nosotros obviamos la otra cara de la guerra, esa que protagonizan viejos, mujeres y niños, todos aquellos que no acuden a la primera línea de fuego y quedan marginados al plano de la miseria, la supervivencia y el abuso

Tot va més enllà de les imatges que veiem a les televisions de tancs i soldats. La guerra no és només això. Cal explicar quines conseqüències porta i a qui li afecta. Perquè no és fàcil ser xiquet o xiqueta en temps de guerra.

Com ens comenta Jose Luis Polanco (2000), “Muchos escritores que participaron en la guerra o que durante su infancia vivieron esta experiencia vuelven sobre ella en sus novelas.”. Polanco ens remarca: “En la mayoría de estos libros hay un objetivo común:

reconstruir por medio de la palabra una infancia negada, una humanidad perdida”. En *La escuela de Nasreen* ho veiem. Des de quan a la protagonista li lleven la llibertat d’anar a l’escola, perquè és una xiqueta, fins que pot anar a una escola clandestina, que duent endavant dones compromeses amb l’educació de les xiquetes, i troba per fi un lloc on descobreix una finestra al món i a la infantessa, una finestra que li donen els llibres i les companyes.

Com hem vist als objectius del TFG, l’educació universal respon a ambdós gèneres. El problema que va haver durant el regim talibà continua avui en dia: moltes xiquetes són atacades a les seues escoles per radicals seguidors de l’islam. Moltes d’elles agafen por i deixen d’anar. És ací quan se n’adonem que hi ha molta tasca a fer. Ho veiem a la informació que ens proporciona El Periódico⁹ a l’article “Los ataques contra escuelas en Afganistán”: “las niñas representan el 60% del total de menores no escolarizados.”

Així que, obviar aquests temes no ens ajudarà en la nostra tasca educativa. Els i les alumnes han de ser sabedors de la realitat que ens envolta, de vegades dura i injusta. Són temes socials que ens poden ajudar a definir valors ètics i morals

8. EL MEU ÀLBUM.



Il·lustració 1: Portada La escuela secreta de Nasreen

En aquest TFG vaig escollir *La escuela secreta de Nasreem* com a àlbum on va a girar tot. Aquesta està escrit i il·lustrat per Jeanette Winter i tracta sobre els problemes

⁹ <https://www.elperiodico.com/es/internacional/20190528/ataques-contras-escuelas-afganistan-triplican-ano-7477562>

d'accés a l'educació que tenen les xiquetes de l'Afganistan. I recull el treball de moltes mestres clandestines, Sakena Yacoobi va desafiar les normes talibans i va crear una xarxa de 80 escoles clandestines en cases particulars d'Afganistan, on es van formar més de 3000 xiquetes (Sanmartin, 2015).

8.1. BIOGRAFÍA DE L'AUTORA DE L'ÀLBUM.



Il·lustració 2: Il·lustració de l'autora. ¹⁰



Il·lustració 3 Jeanette Winter ¹¹

¹⁰ <https://www.simonandschuster.com/authors/Jeanette-Winter/64041479>

¹¹ <https://cuentoenlasnoches.blogspot.com/2015/04/la-escuela-secreta-de-nasreen-jeanette.html>

Jeanette Winter és una autora i il·lustradora nascuda a Chicago el 1939, però d'ascendència sueca. Des de xicoteta els seu besoncle li va transmetre l'amor per la pintura, fet que la va portar a estudiar a l'Art Institute de Chicago. Encara així, va aprendre sola a escriure i il·lustrar llibres. Ha escrit més de 60 llibres, àlbums i contes, el primer de tots al 1988. Gran part de les seues histories estan basades en fets reals. Son histories que mostren als i les xiquetes el coratge, l'amor, el conflicte i les dificultats en diverses regions del món. En 2010 va obtenir el premi Jane Addams Children's Book Awards per *La escuela secreta de Nasreen*. Alguns crítics han descrit la seua il·lustració com molt propera a l'art popular, cosa que fa dotar-li d'una creació reconeguda.

8.2. SÍNTESI DE L'ÀLBUM.

En *La escuela secreta de Nasreem*, Winter ens conta la historia de Nasreem, una xiqueta afgana que viu l'inici del govern talibà al seu país. Ella és protagonista principal per descriure el que passa al seu poble, Herat, on, un dia, els talibans apleguen i tot canvia. A partir d'eixe moment la seua vida canvia perdent-ho quasi tot: el seu pare, la seua mare i l'escola. Encara així li queda la seua avia qui, veient l'estat d'ànim de Nasreen se les enginya per a que pugua acudir a una escola clandestina, una escola secreta darrere d'una porta verda. A l'escola, Nasreen torna a sentir la calidesa humana i recupera les ganes de conèixer i torna a no sentir-se sola

8.3. ANÀLISI DE L'ÀLBUM.

ANÀLISI DESCRIPTIU
<p>Característiques generals:</p> <ul style="list-style-type: none">• Format: 23 cm x 29 cm.• Nombre de pàgines: 48• Tècnica: Acrílic• Formats de les pàgines i de les il·lustracions: Il·lustracions que no ocupen tota la pagina en blanc, però que estan centrades. Tenen un marc i el text està baix d'elles.

- **Relació il·lustració-text:** Estem davant d'una relació complementaria entre text i il·lustració, on la primera ens proporciona el fil narratiu i les imatges amplien allò que es va llegint
- **Gènere literari:** Àlbum il·lustrat.
- **Estructura narrativa:** La narració de l'àlbum és lineal.
- **Temps:** Formes verbals en passat i present.
- **Veu narrativa:** En primera persona per part del personatge de l'avia.
- **Espai:** Herat; casa dels personatges, carrers i escola secreta.
- **Temes principals:** conflicte armat, igualtat, tolerància, respecte

Conclusions de l'anàlisi de l'àlbum:

- **Anàlisi del text:** Amb una mirada general, podem veure com el text és la història contada per l'avia. En gran mesura ens va narrant tot allò que ella veu, és a dir que per moments estem davant d'una narradora en primera persona, una narradora que viu la història i participa en ella. També hi ha moments on aquesta està omniscient, sobre tot quan Nasreen està a l'escola i l'avia conta el que va passant allí. El text és clar, sense cap diàleg ja que aquests apareixen a les il·lustracions. Existeix una relació pura amb les il·lustracions. Aquestes complementen al que es va narrant al text i, inclús, a vegades afegeixen informació a aquest, com per exemple els diàlegs entre Mina i Nasreen.
- **Anàlisi de la imatge:** Per part de la il·lustració, assistim a una narració complementaria al text en quasi tot l'àlbum. Ens va mostrant allò que llegim, en alguns casos ampliant més enllà del text. Però, com és el cas de moltes il·lustracions, hi ha algunes que estan carregades de simbolisme: l'arbre que va apareixent, els núvols, la porta verda, les ombres, els colors, etc... En aquest últim, veiem com els colors elegits són forts i plans, sense ombratge, aproximant més el dibuix cap a l'art popular. Les figures estan superposades una damunt l'altra per a crear un estil únic de profunditat. En alguns moments, aquest estil recorda molt a les pintures de Matisse i el fovisme per la força dels colors utilitzats, qui són els que li donen a les il·lustracions.

- **Relació text-imatge:** Com ja he dit abans, la relació entre text-imatge és d'ampliació. Com ens conta Laura Escuela (2017):

las ilustraciones amplían lo que cuenta el texto o el texto dice más de lo que muestra la imagen. Se produce una dinámica más compleja entre los dos códigos. Cuando la ampliación es muy significativa, la relación es complementaria.

Per tant, podem dir que ambos van relacionant-se entre sí. El text ens va contant la història narrada per l'avia i la imatge ens ho va mostrant, ampliant algunes voltes amb elements que apareixen en elles.

9. A L'ESCOLA : UNA EXPERIÈNCIA DE LECTURA CRÍTICA A 3r. CURS DE PRIMÀRIA.

9.1. ABANS D'ANAR: QUÈ ÉS EL QUE CAL FER?.

Per a preparar la part professionalitzadora, abans haurem d'haver fet l'anàlisi de l'àlbum que anem a utilitzar en concret per treballar des d'un àlbum de qualitat literària i estètica assegurada.

El curs triat és 3r de primària per a treballar-lo. L'àlbum en concret és el que hem anat treballant a aquest TFG: *La Escuela Secreta de Nasreem* de Jeanette Winter.

Com que hem d'atendre a la diversitat que pugui haver a l'aula escanejarem l'àlbum nostre per poder-lo treballar a la pissarra digital.

Més tard, es farem veure que existeixen els audicones (si no els coneixen ja, clar) per a que puguin tornar a llegir o escoltar narrada la història de l'àlbum.

9.2. A L'ESCOLA

Passes a seguir:

- a) La preparació serà fàcil. Habilitarem l'aula per a que tots i totes es puguin apropar a la pissarra digital. Podem tenir coixins per a seure al terra o podem organitzar les cadires en semicercle però sempre tenint en compte que tots i totes puguin tenir visió.

- b) Abans de projectar i llegir el llibre, introduïrem el context al que van a ser immersos els/les alumnes. Podem parlar una mica sobre on està Afganistan, buscar-lo al Google Maps i explicar-los la zona en qüestió lligada al context del llibre. Podem tenir preparades també fotografies de la ciutat d'Herat per a després. Fins i tot fotografies de persones vestides com els personatges del llibre, cal remarcar que ens centrem en un argument concret, d'un àlbum concret.
- c) Es projectarà a la pissarra digital l'àlbum. Intentarem que no es formen debats o comentaris en aquest moment, si no que dirigeixin l'atenció al text i les imatges. Tractarem d'estar un temps suficient per pàgina per a que puguem observar detalladament les dos coses.



- d) Una vegada finalitzada la lectura, encendrem els llums i ens posarem en rotlle per a començar el debat. Passarem a parlar sobre el que hem vist i escoltat, com la intenció serà fer un debat, canviarem ràpidament l'espai, organitzant-nos en un rotlle. Açò facilitarà que tots i totes ens veiem i pugem dialogar. El mestre fa de moderador-a, en primer lloc i per ordre, cada nen-a seguint el sentit de les agulles del rellotge diu el que vol remarcar del que ha vist. Quan tothom ha exposat el que vol dir, comença el debat entre tot l'alumnat. Cal sempre respectar el torn de paraula. El que volem és que ells i elles construisquen el significat de la història de Nasreen. Que se n'adonen de la realitat que els envolta, perquè no és llunyana si no contemporània a ells i a elles. Cal remarcar que treballem des d'un àlbum de qualitat literària i estètica, reforçant la seua competència lectora i, consegüentment, la seua educació literària.



e) Posteriorment, ficarem a l'abast dels xiquets-es diversos recursos perquè puguin accedir a l'àlbum a casa seua, fins i tot en anglès.

i. El conte en Youtube

https://www.youtube.com/watch?v=IRh_8Yurbsl

https://www.youtube.com/watch?v=-g9Lvecm_Ec

ii. Audiocuentos: Per complementar

https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=-g9Lvecm_Ec

<https://www.youtube.com/watch?v=1AWC3TeoClS>

iii. en anglès Per complementar

<https://www.youtube.com/watch?v=Qu4KWgHEZcw>

Així que, finalment, les tres parts (teòrica, practica i professionalitzadora) per les que hem passat per a preparar l'activitat prenen vida i sentit. Sense cap d'elles podríem programar una activitat de caràcter educatiu i formador. El que buscàvem des d'un principi és que els/les nostres alumnes treballaren l'educació literària i que, donat que treballem des d'un àlbum de qualitat, lligat a la realitat, anaren adquirint habilitats crítiques per a interpretar allò que tenen al davant.

10. RELAT DE VIDA DESPRÉS D'ENLLESTIR EL TFG.

El món educatiu no és un lloc fàcil per als educadors-es. Formar-nos de la millor forma possible ens pot ajudar dintre d'aquesta llarga travessia. L'ítaca educativa sempre ha de ser el nostre destí. Dintre de tot açò ja ens trobem altres xicotetes illes, una d'elles la que comporta aquest TFG: l'educació per la pau i el gènere mitjançant la literatura

Vaig començar aquest TFG parlant sobre tot allò que m'havia aportat la literatura en els meus 27 anys de vida. Bé, podríem dir que, des que em va caure aquell llibre de Harry Potter a les mans. Entrar al llistat de temes i trobar l'opció de fer un TFG al voltant del que volia, era com trobar el mapa que em portara on volia.

Per a mi ha sigut un llarg camí. I més en els temps que corren. Anímicament no ha sigut fàcil, però la idea que tenia des d'un principi, l'ànim per saber més sobre educació literària, em va portar a no donar-me per vençut.

En tot aquest trajecte "Ulisenc", he après i extret coses que abans no tenia pensades ni imaginades. He de dir que no coneixia l'àlbum com a gènere literari, per a mi, un llibre que tinguera il·lustracions era això: un llibre il·lustrat. Unes imatges que, per mitjà de l'artista, jo anava posant-li forma al que llegia. Però m'ha sorprés..

L'àlbum m'ha ensenyat que es pot parlar tant amb el text com les imatges. I que totes dues estan interrelacionades. Sí, jo ja coneixia el llenguatge audiovisual, com algunes pel·lícules, amb els seus fotogrames podien dir molt, però mai ho haguera pensat que es podria fer, a més, des de la literatura. Una via d'educació literària que et forma com a personatge actiu del teu propi pensament, del teu criteri. Eixa idea és fonamental per a mi. Que siguem capaços d'analitzar la nostra realitat, el context que ens envolta, i que la interpretem i, mitjançant això, puguem prendre les decisions més encertades com a persones lliures.

Tanmateix, sé que no he arribat a profunditzar del tot en la matèria, tan sols l'he rascat, però m'ha deixat amb les ganes de continuar sabent-ne més. Però ja sé que tinc una xicoteta formació per a la selecció d'àlbums amb un criteri educatiu, uns àlbums que tindran importància en la formació de les noves generacions. Anem a ser personatges principals de l'àlbum del camí educatiu d'aquells i aquelles que passaran per les nostres mans.

Aquest TFG es converteix en un punt i final a una etapa, però de la mateixa forma en l'inici d'una nova més important en la meua vida: ser mestre.

11. BIBLIOGRAFIA I RECURSOS EN WEB

Aguilar, Consol. (2002). "Nuevo enfoque en Didáctica de la LIJ". *CLIJ*, 151, 7-14.

URL:<http://repositori.uji.es/xmlui/bitstream/handle/10234/55422/1000127378.pdf?sequence=1>

Aguilar, Consol. (2018). "Por una literatura infantil y juvenil de calidad literaria y estética en las aulas". *Diario Feminista*, 16 de julio.

URL:<http://eldiariofeminista.info/2018/07/16/por-una-literatura-infantil-y-juvenil-de-calidad-literaria-y-estetica-en-las-aulas/>

Belmonte, Román. (2011) "Después de la guerra". *Donde viven los monstruos: LIJ*. 29 de noviembre.

URL:<http://romanba1.blogspot.com/2011/11/despues-de-la-guerra.html>

Belmonte, Román. (2016a). "Libro-álbum: 16 preguntas con respuesta". *Donde viven los monstruos: LIJ*, 5 d'octubre.

URL:<http://romanba1.blogspot.com/2016/10/libro-album-16-preguntas-con-respuesta.html>

Escuela, Laura. (2017). "Libro álbum. Herramientas para el análisis". Asociación de Profesionales de la Narración Oral en España, 28 de diciembre.

URL:<https://narracionoral.es/index.php/es/documentos/articulos-y-entrevistas/articulos-selec%20cionados/1377-albumes-ilustrados-herramientas-para-el-analisis>

Lipovetsky, Gilles. y Serroy, Jean. (2010) *La cultura-mundo. Respuesta a una Sociedad desorientada*. Barcelona: Anagrama.

Nebreda, Ana. (2015). "El libro álbum: cinco preguntas directas". *Biblioabrazo*. 1 de septiembre.

URL:<https://biblioabrazo.wordpress.com/2015/09/01/el-libro-album-cinco-preguntas-directas/>

Polanco, José Luis. (2000) "Ser niño en tiempos de guerra" *Imaginaria. Revista quincenal sobre literatura infantil y juvenil*. 5 d'abril.

URL:<https://www.imaginaria.com.ar/02/2/guerra.htm>

Ronero, N. José. (2010) *Las cinco relaciones dialógicas entre el texto y la imagen dentro del àlbum ilustrado*. Colombia.

URL:http://www.anniemate.com/ilustradorescolombianos/documentos/doc/LAS_CINCO_RELACIONES_DIALOGICAS-JOSE%20ROSERO.pdf

Sabino, Irene. (2010). (s/d) “L'àlbum il·lustrat és lectura?” *Escola de pares i Mares. Centre Virtual de Recursos per al Foment de la Lectura*.

URL:http://www.aepv.net/Escola-de-pares-i-mestres-per-a-la-lectura/Lalbum-illustrat-eslectura_va_15_82_0_0_83.html

Sanmartin, Olga (2015). “La maestra que desafió a los talibán: 'La educación da dignidad a las personas'”. *El mundo*, 11 d'abril.

URL:<https://www.elmundo.es/sociedad/2015/11/04/5638988646163f0c028b457d.html>

UNICEF (2019). “Los ataques contra escuelas en Afganistán se triplican en un año”. *El Periódico*, 28 de maig

URL:<https://www.elperiodico.com/es/internacional/20190528/ataques-contra-escuelas-afganistan-triplican-ano-7477562>

Winter, Jeanette. (2016). *La escuela secreta de Nasreen*. Barcelona: Juventud.

12. ANNEX. ANÀLISI DE L'ÀLBUM.

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

La escuela secreta de Nasreen. Una historia real de Afganistan. Jeanette Winter. Editorial Juventud.

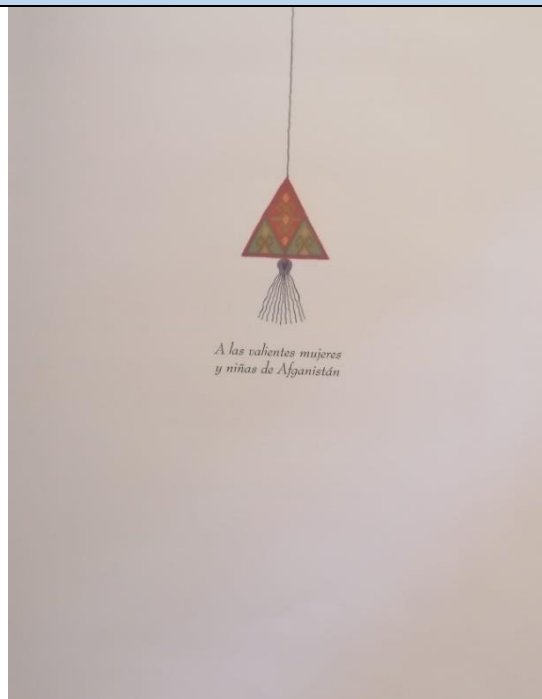
ANÀLISI

A La portada de l'àlbum El títol i la il·lustració és el que domina. El títol té una font característicament oriental, amb un subtítol que ocupa de llargària la part superior del marc de la il·lustració. Quant a aquesta, ens avança el que anem a veure dintre de l'àlbum. Estem davant d'una il·lustració que, més avant cobrarà sentit, conforme anem llegint l'àlbum.

REFERENCIES INTERTEXTUALS

El fet que Nasreen estiga obrint el llibre ja ens ve a dir que és el que vol que fem, que obrim l'àlbum per a llegir la seua història. Una història que ens ajudarà a entendre conflictes que encara estan vigents al nostre món. Són conflictes dels que no podem escapar, com pot ser la desigualtat entre gèneres.

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

A las valientes mujeres y niñas de Afganistán.

ANÁLISI

La pàgina està governada per la il·lustració d'un penjoll amb motius geomètrics ètnics característics de la cultura afgana. El text, com en aquesta primera pàgina, es mantindrà al llarg de la resta de l'àlbum a la part inferior.

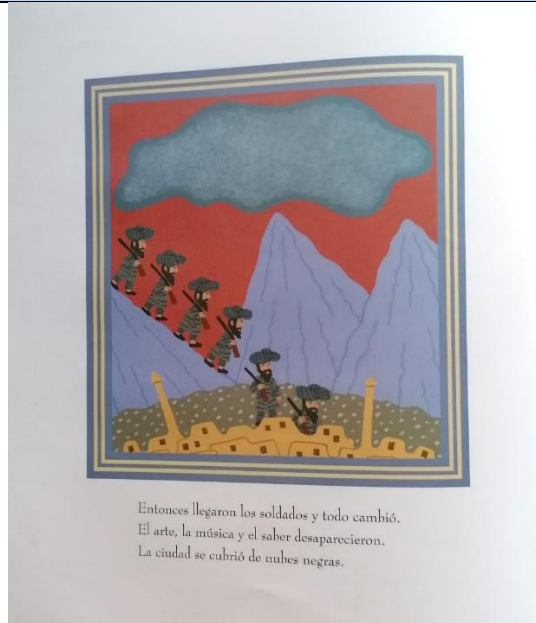
REFERENCIES INTERTEXTUALS



A la il·lustració trobem dissenys i motius característics de la roba i la decoració afgana ¹².

¹² <https://wadsam.com/afghan-business-news/afghanistan-build-marketing-centers-afghan-businesswomen-27722/>

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

Entonces llegaron los soldados y todo cambió. El arte, la música y el saber desaparecieron. La Ciudad se cubrió de nubes negras.

ANÀLISI

A la segona il·lustració ja ens presenten als talibans: tots igualment vestits, amb colors foscos, portant l'obscuritat a la ciutat d'Herat.

REFERENCIES INTERTEXTUALS



anys 1996 i 2001.¹⁴

Talibans:¹³ referint-se específicament en aquest cas a un «estudiant de religió». Aquest mot fou adoptat per autodesignar un moviment fonamentalista musulmà que instaurà l'anomenat règim talibà o dels talibans a l'Afganistan entre els

¹³ FONT: <https://www.dw.com/es/gobierno-afgano-selecciona-a-negociadores-de-paz-con-talibanes/a-49835035>

¹⁴ FONT: <https://ca.wikipedia.org/wiki/Talib%C3%A0>

IL·LUSTRACIÓ



Mi nieta, Nasreen, vive conmigo en Herat, una antigua ciudad de Afganistán. Hubo un tiempo en el que allí florecieron el arte, la música y el saber.

TEXT

Mi nieta, Nasreen, vive conmigo en Herat, una Antigua Ciudad de Afganistán. Hubo un tiempo en el que allí florecieron el arte, la música y el saber.

ANALISI

La il·lustració d'aquesta primera pàgina ens mostra la ciutat d'Herat i a Nasreen al centre. Herat és una ciutat que està en ple desert, on el color característic de la seua arquitectura es camufla. Una ciutat emmurallada per a una Nasreen que intenta protegir-se dels talibans. Una ciutat que en el futur, serà, alhora, tant de refugi com de presó.

REFERENCIES INTERTEXTUALS



La ciutat d'Herat¹⁵ on transcorre l'acció de l'àlbum.

¹⁵ <https://www.stripes.com/news/middle-east/afghanistan/in-the-afghan-city-of-herat-the-young-are-restless-as-war-grinds-on-1.159240>

IL·LUSTRACIÓ



La pobre Nasreen se quedaba en casa todo el día, porque a las niñas les estaba prohibido ir a la escuela. Los soldados talibanes no quieren que las niñas aprendan nada acerca del mundo, como su mamá y yo hicimos cuando éramos pequeñas.

TEXT

La pobre Nasreen se quedaba en casa todo el día porque a las niñas les estaba prohibido ir a la escuela. Los soldados talibanes no quieren que las niñas aprendan nada acerca del mundo, como su mamá y yo hicimos cuando éramos pequeñas.

ANÀLISI

En aquesta nova fulla, veiem a Nasreen sentada damunt d'un pou al pati de casa seua. Està observant l'arbre florit, com imaginant que poguera tenir la llibertat que tenen els arbres per a créixer. La perspectiva de la il·lustració ens fa portar els ulls a la porta oberta, on està l'avia que observa l'escena i ens la conta.

REFERENCIES INTERTEXTUALS



A la fotografia veiem els patis d'algunes cases d'Herat.¹⁶ Son semblats a la casa de Nasreen, amb arbres i pous.

¹⁶ <https://www.flickr.com/photos/theloser091/3199067765>

IL·LUSTRACIÓ



Una noche, los soldados vinieron a nuestra casa

TEXT

Una noche, los soldados vinieron a nuestra casa.

ANÀLISI

En aquest cas, tornem a veure una perspectiva semblant a la il·lustració anterior. En ella veiem en primer pla a Nasreen amagada observant l'escena que el text ens ha contat. Els talibans continuen sent dibuixats de la mateixa forma. A més, en aquesta il·lustració veiem que els marcs són d'un color negre, representant eixa obscuritat social que han portat, i que contraresta amb el colorit de la decoració geomètrica de la casa.

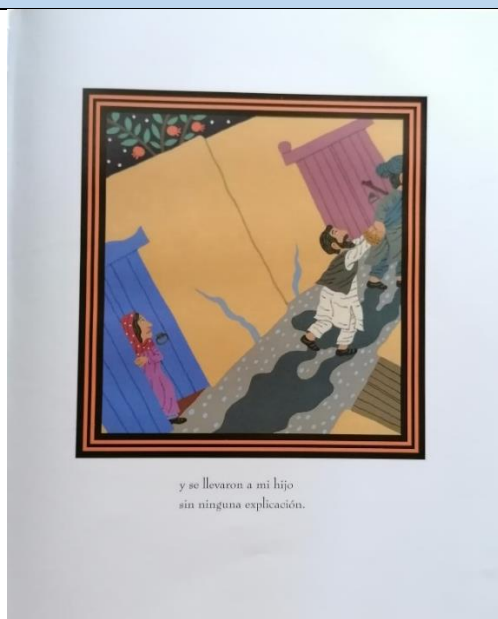
REFERENCIES INTERTEXTUALS



A les cases d'Herat, ciutat d'Afganistan, trobem dissenys geomètrics¹⁷ característics de la seua cultura per a decorar les cases.

¹⁷ <https://www.yourtripagent.com/5813-pakistan-s-top-10-designers-you-should-know>

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

Y se llevaron a mi hijo sin ninguna explicación.

ANÁLISI

La seqüenciació de l'escena anterior continua en aquesta nova il·lustració. Ara estem al carrer, on la perspectiva és diferent. En ella veiem com els talibans han tret al pare de casa i se l'enduen. A la porta de casa tenim a la mare de Nasreen observant-ho sense poder fer res. A més, podem veure per primera vegada una ombra. Una ombra allargada que es projecta des dels talibans i el pare cap a la casa, com marcant el camí que van fent. Una ombra que porta obscuritat a les seues vides.

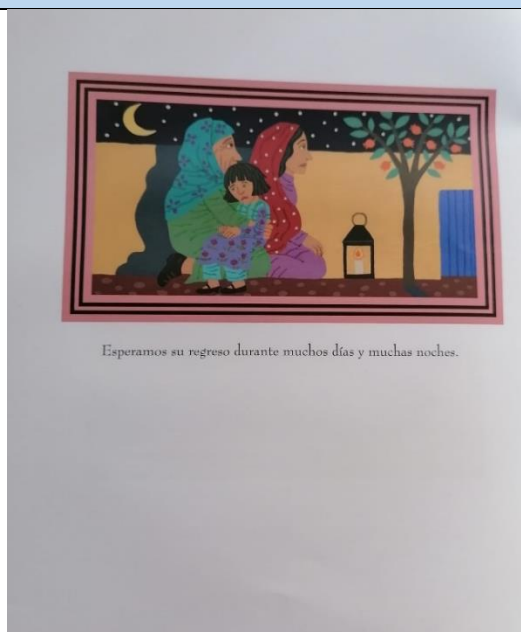
REFERENCIES INTERTEXTUALS



En aquesta il·lustració veiem al pare vestit ¹⁸ a la manera que té la cultura d'Afganistan i alguna zona del Paquistán. Per a ser més clars, per aquestes zones viu l'ètnia dels pashturs.

¹⁸ <https://eltrajeyelmundo.wordpress.com/asia/pakistan/pakistan-hombres/>

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

Esperamos su regreso durante muchos días y muchas noches.

ANÀLISI

En aquesta il·lustració podem veure la desesperació del que resta de família de Nasreen. Tres generacions de dones que veuen les seues llibertats prohibides. La figura de l'arbre florit continua apareixent, com si de l'anhelada tornada de la llibertat fora. En canvi, Nasreen ha perdut gran part d'aquesta esperança i mira cap a l'altre costat.

REFERENCIES INTERTEXTUALS



A la il·lustració trobem que les dones majors de la família porten hiyab¹⁹, que és un peça de roba que els cobreix el cabell i coll, deixant només a la vista la cara.

¹⁹ <https://www.aa.com.tr/es/cultura/mujeres-alrededor-del-mundo-usan-hijab-para-luchar-contra-la-islamofobia/1496399>

IL·LUSTRACIÓ



Al final, la mamá de Nasreen, desesperada, salió a buscarle, aun sabiendo que las mujeres y las niñas tenían prohibido salir solas a la calle.

TEXT

Al final, la mamá de Nasreen, desesperada, salió a buscarle, aun sabiendo que las mujeres y las niñas tenían prohibido salir solas a la calle.

ANÀLISI

Aquesta nova il·lustració ens mostra altra volta la realitat que estaven visquen des que van aplegar els talibans a la ciutat. La mare, que ja tenia prohibit anar pel carrer sola per ser dona, eix amb la burka, una peça de roba que serà relacionada amb l'opressió cap al gènere femení per part del govern radical islamista, tapant tot el rostre i tot el cos.

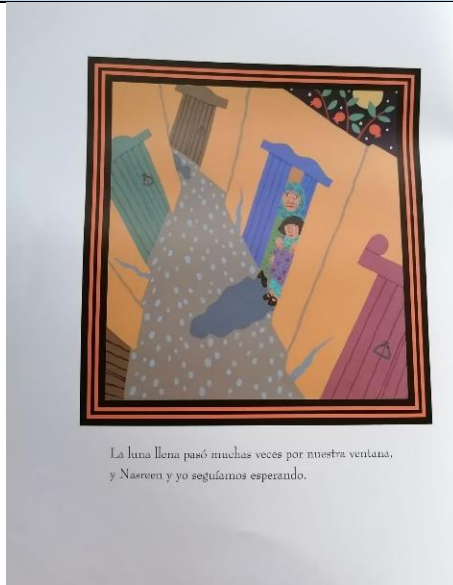
REFERENCIES INTERTEXTUALS



El burka²⁰ és una peça de roba molt més restrictiva que el hijab. Com podem veure a la fotografia tapa quasi tot el cos al complet, deixant tan sols a la vista les mans i el calçat.

²⁰ https://www.abc.es/internacional/abci-daesh-prohibe-burka-lugares-estrategicos-motivos-seguridad-201609061326_noticia.html?ref=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

La luna llena pasó muchas veces por nuestra ventana, y Nasreen y yo seguíamos esperando.

ANÀLISI

Tornem a una escena semblant a una il·lustració anterior. En aquest cas són l'avia i Nasreen les que estan a la porta que dona al carrer esperant la tornada de la mare. L'ombra continua estan present, a l'igual que l'arbre damunt dels seus caps.

REFERENCIES INTERTEXTUALS



Aquesta nova il·lustració ens porta a conèixer els carrers²¹ de la ciutat d'Herat, la majoria sense paviment: carrers de terra per a una ciutat que ha passat moltes guerres.

²¹ <https://thevelvetrocket.com/2011/11/10/visiting-herat-afghanistan-part-2-of-2/herat-afghanistan-37/>

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

Nasreen nunca decía una palabra. Nunca sonreía. Sólo se quedaba sentada, esperando a que papá y mamá regresaran. Supe que tenía que hacer algo.

ANÁLISI

Aquesta il·lustració ja ens mostra que l'obscuritat ha vençut, pel moment, a les esperances de Nasreen, ja que ens representen núvols de tempesta damunt del seu cap, però com si no ho hagués perdut tot, la mà de l'avi simbolitza la possible escapatòria d'aquest estat.

REFERENCIES INTERTEXTUALS



Nasreen vesteix²² també com el seu pare, a la manera afgana: vestits colorits, amb hijab que els acompanyen.

²² <https://www.erber-group.net/en/csr/afghanistan-reconstructing-through-education/>

IL·LUSTRACIÓ



Había oído hablar de una escuela –una escuela secreta para niñas– detrás de una puerta verde en una calle cercana. Yo quería que Nasreen fuera a esa escuela secreta. Quería que aprendiera sobre el mundo, como yo había hecho. Quería que volviera a hablar.

TEXT

Había oído hablar de una escuela –una escuela secreta para niñas– detrás de una puerta verde en una calle cercana. Yo quería que Nasreen fuera a esa escuela secreta. Quería que aprendiera sobre el mundo, como yo había hecho. Quería que volviera a hablar.

ANÀLISI

Ací ja ens trobem en el que podria ser l'inici del canvi de Nasreen. L'avia li ensenya el món, que pot representar la llibertat, el saber, la cultura perduda a la que van tenir accés tant ella com sa mare. La porta de l'escola verda simbolitza eixa esperança per recuperar la seua vida. La via d'escapatòria de l'obscuritat talibana per a les dones afganes.

IL·LUSTRACIÓ



Así que un día, Nasreen y yo nos apresuramos por las calles hasta que llegamos a la puerta verde. Por suerte, no nos vio ningún soldado.



TEXT

Así que un día, Nasreen y yo nos apresuramos por las calles hasta que llegamos a la puerta verde. Por suerte, no nos vio ningún soldado.

ANÁLISI

Tornem al carrer amb aquesta il·lustració. Un carrer que havia aparegut abans. Un carrer per on Nasreen havia vist desaparèixer a la seua mare i pare. En aquest cas veiem com l'avi també va amb el burka imposat pels talibans com a vestimenta de les dones per a sortir de casa. La por i l'angoixa es noten en les figures, on l'avia va agafant a Nasreen, protegint-la dels perills que comporta eixir de casa. Aplegant a la casa de la porta verda tornem a veure la referència de l'arbre.

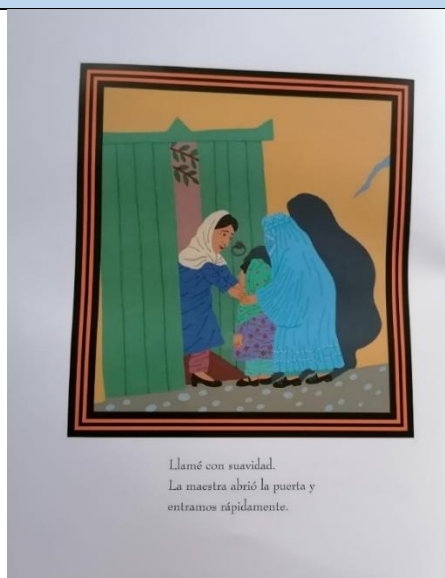
REFERENCIES INTERTEXTUALS



La majoria de les portes²³ de las cases afganes estan pintades de colors vius com a la il·lustració.

²³ <https://www.alamy.com/stock-photo-doorway-at-the-shrine-of-khwaja-abdulla-ansari-sufi-poet-and-philosopher-11679406.html>

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

Llamé con suavidad. La maestra abrió la puerta y entramos rápidamente.

ANÀLISI

Quan arriben a la porta de l'escola, podem veure com l'avia deixa Nasreen a càrrec de la mestra, com un acte simbòlic d'esperança per a que l'ajuden. L'ombra que projecta l'avia ens fa pensar que el perill continua allí, observant-les.

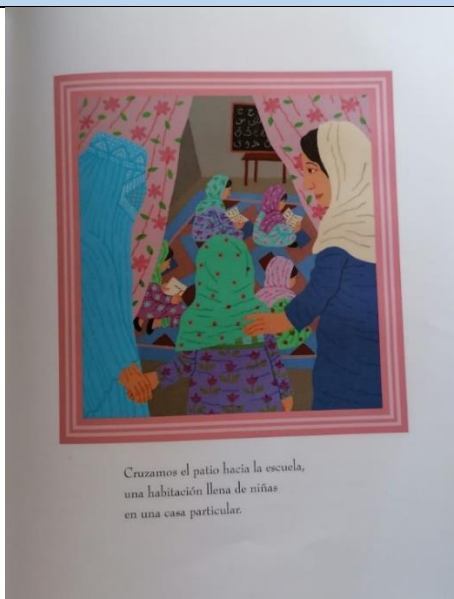
REFERENCIES INTERTEXTUALS



A l'Afganistan talibà, les escoles secretes per a xiquetes van sorgir gracies a mestres²⁴ que, per la seua condició de gènere femení, van perdre la seua feina, però volien continuar ensenyant a les xiquetes.

²⁴ <https://www.elmundo.es/sociedad/2015/11/04/5638988646163f0c028b457d.html>

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

Cruzamos el patio hacía la escuela, una habitación llena de niñas en una casa particular.

ANÁLISI

Aquesta il·lustració és simbòlica per dos aspectes. La primera és el canvi de color del marc: passa de ser de línies negres a tenir un color més viu, com el que utilitza l'autora en les seues il·lustracions. La segona, és el que simbolitza la cortina, on abans Nasreen l'havia utilitzat per a amagar-se, ara li resulta com l'entrada a un nou món que encara no sap que té al davant.

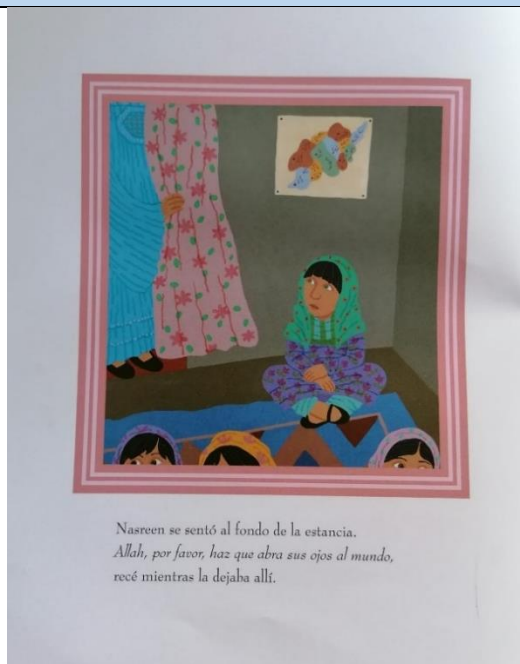
REFERENCIES INTERTEXTUALS



A l'escola secreta, un espai privat, les dones anaven vestides com sempre, però als espais públics obligatòriament havien de dur el burka²⁵, però aquesta norma no s'aplicava a les xiquetes menudes.

²⁵ <https://www.bbc.com/mundo/noticias-internacional-51685738>

IL·LUSTRACIÓ



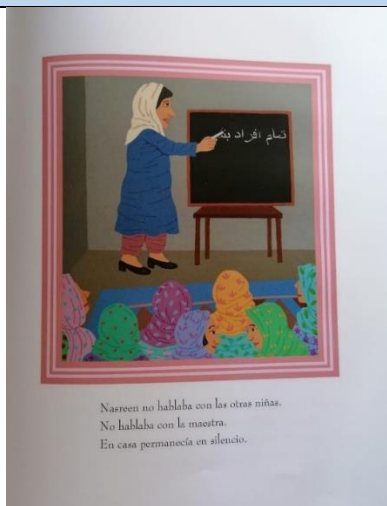
TEXT

Nasreen se sentó al fondo de la estancia. Allah, por favor, haz que abra sus ojos al mundo, recé mientras la dejaba allí.

ANÀLISI

Continuem en la mateixa línia que abans. Nasreen veu amb por que la seua avia torne a casa i la deixa a l'escola. L'avia implora a Alà que l'escola ajude a la seua neta a "obrir els ulls al mon", és a dir a educar-se críticament.

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

Nasreen no hablaba con las otras niñas. No hablaba con la maestra. En casa permanecía en silencio.

ANÀLISI

En aquesta pagina continuem veient com l'estat de Nasreen no canvia. La pèrdua dels pares l'ha deixada callada, en silenci. La il·lustració, al contrari, ens mostra com l'escola està a ple funcionament, i la mestra tracta de recuperar la cultura i l'educació prohibides pels talibans.

REFERENCIES INTERTEXTUALS



Nasreen acaba assistint a una escola secreta²⁶ d'Herat durant el període de govern talibà. A dia de hui ja no tenen prohibit assistir, encara així continuen sofrint atacs dels islamistes radicals. A la foto una escola actual d'Herat mixta, no segregada.

²⁶ <https://www.alamy.es/imagenes/escuela-de-herat.html>

IL·LUSTRACIÓ



Me preocupaba que los soldados descubrieran la escuela.
Pero las niñas eran listas. Entraban y salían
a distintas horas para no despertar sospechas.
Y los niños, cuando veían a los soldados cerca
de la puerta verde, los distraían.

TEXT

Me preocupaba que los soldados descubrieran la escuela. Pero las niñas eran listas. Entraban y salían a distintas horas para no despertar sospechas. Y los niños, cuando veían a los soldados cerca de la puerta verde, los distraían.

ANÀLISI

En aquesta il·lustració tornem al carrer, on els talibans representen la foscor. El marc de la il·lustració torna a ser negre. Els tornem a veure amb la mateixa aparença que ja ha sortit abans. Inclús les ombres projectades ens simbolitzen allò que ells intenten imprimir a la població, la por, la persecució, el terror i les idees extremistes conservadores de l'islam. Però continuen apareixent símbols d'esperança com són els xiquets ajudant a les xiquetes a eixir de la casa. Cosa que ens ve a dir que no està tot perdut.

REFERENCIES INTERTEXTUALS



Els xiquets²⁷ de la il·lustració vesteixen com els pares, amb vestits d'una sola peça de roba i barret típic de la cultura afgana de la zona.

²⁷ <https://www.elmundo.es/sociedad/2016/06/14/575eab9922601d0f768b4596.html>

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

Oí que un soldado un día aporreo la puerta exigiendo entrar.

ANÁLISI

Com ja s'ha vist abans, els talibans sospiten. La il·lustració ens conta allò que ens diu el text, on veiem que el soldat, projectant l'ombra obscura, intenta entrar a l'escola on estan amagades la mestra i les xiquetes. L'arbre torna a aparèixer, però aquesta vegada ja no està florit, està coronat per núvols de tempesta. Amb ell veiem com van passant les estacions al llarg de la història

REFERENCIES INTERTEXTUALS



Aquesta fotografia veiem la vestimenta²⁸ dels talibans²⁹ afgans, grup terrorista extremista islàmic. Aquests porten al cap un turbant característic.

²⁸ <https://www.pajhwok.com/en/2016/09/10/13-taliban-dead-logar-air-raids>

²⁹ <https://es.wikipedia.org/wiki/Talib%C3%A1n>

IL·LUSTRACIÓ



Pero todo lo que encontró fue una habitación llena de niñas que leían el Corán, lo que sí estaba permitido. Las niñas habían escondido sus deberes, y habían engañado al soldado.

TEXT

Pero todo lo que encontró fue una habitación llena de niñas que leían el Corán, lo que sí estaba permitido. Las niñas habían escondido sus deberes y habían engañado al soldado.

ANÀLISI

Una vegada dins de l'escola clandestina el soldat no aconseguí el que les seues sospites li deien. Les xiquetes, ja sabedores del perill que hi ha, amaguen tot allò que està prohibit: aprendre sabers nous, i trauen l'Alcorà que esta permès: aprendre els dogmes de la religió islàmica.

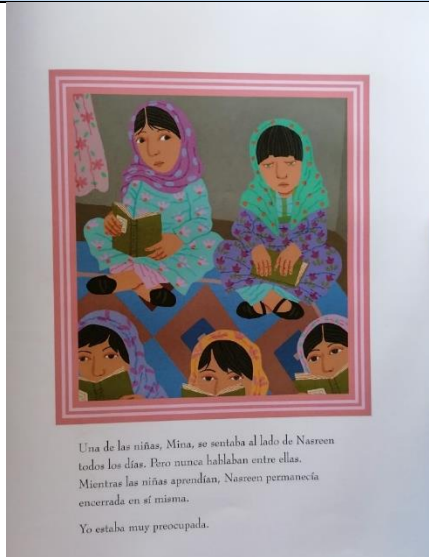
REFERENCIES INTERTEXTUALS



L'Alcorà ³⁰ és el llibre sagrat de la religió islàmica.

³⁰ <https://steemit.com/spanish/@yhonejairo/que-contiene-el-coran-el-libro-sagrado-del-islam>

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

Una de las niñas, Mina, se sentaba al lado de Nasreen todos los días. Pero nunca hablaban entre ellas. Mientras las niñas aprendían, Nasreen permanecía encerrada en sí misma. Yo estaba preocupada.

ANÀLISI

Tornem a veure que el que ens conta el text per mitjà de l'avia és un narrador omniscient. En ell ens conta com Nasreen continua lligada a la tristor, que se li ha endinsat en l'ànima i l'ha tornat un ser silenciós.

IL·LUSTRACIÓ



Cuando la escuela cerró por el largo descanso invernal,
Nasreen y yo nos sentábamos junto al fuego.
Los parientes nos daban toda la comida y la leña
que podían compartir. Echábamos de menos a su
mamá y a mi hijo más que nunca.
¿Sabríamos algún día qué fue lo que ocurrió?

TEXT

Cuando la escuela cerró por el largo descanso invernal, Nasreen y yo nos sentábamos junta al fuego. Los parientes nos daban toda la comida y la leña que podían compartir. Echábamos de menos a su mamá y a mi hijo más que nunca. ¿Sabríamos algún día que fue lo que ocurrió?

ANÀLISI

En aquesta pàgina assistim a un canvi important: per primera vegada la il·lustració és diferent, deixa de ser quadrada per a ser rectangular. En ella veiem el que ens explica l'avia: estan passant l'hivern com poden, amb l'ajuda dels familiars més pròxims, intentant que eixa esperança buscada no desaparega i que Nasreen torne a ser una xiqueta feliç. Volen saber què va passar amb el pare i la mare, el llarg hivern no ajuda i l'arbre, com és normal en aquesta estació, no té flor.

REFERENCIES INTERTEXTUALS



A l'Afganistan³¹, a l'hivern neva.

³¹ <https://thefrontierpost.com/heavy-snowfall-claims-six-lives-in-herat/>

IL·LUSTRACIÓ



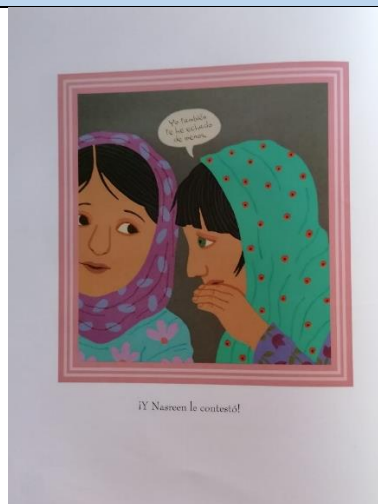
TEXT

El día que Nasreen volvió a la escuela, Mina le susurró al oído.

ANÀLISI

A l'igual que el canvi que vam veure en la passada il·lustració, en aquesta també assistim a un canvi important. En aquesta veiem a la incorporació de text en un globus on Mina li diu a Nasreen que l'ha trobada a faltar.

IL·LUSTRACIÓ



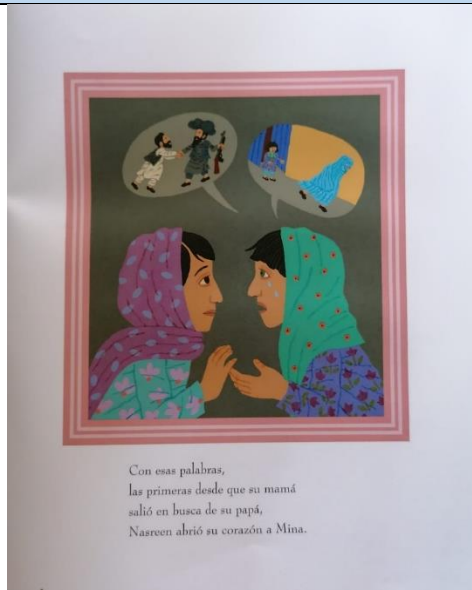
TEXT

¡Y Nasreen le contestó!

ANÀLISI

Nasreen per fi parla per a contestar a Mina. L'amistat ha fet que trenque el silenci.

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

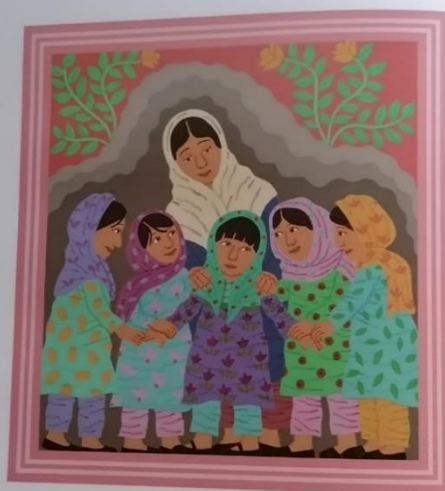
Con esas palabras, las primeras desde que su mamá salió en busca de su papá, Nasreen abrió su corazón a Mina.

ANÀLISI

Tornem a una il·lustració molt important. En ella Nasreen s'obri per fi a algú, i és Mina el suport que abans no havia pogut trobar. Un personatge fora de la seua família, que no coneix res del que els ha passat, però que es convertirà en la peça fonamental en el canvi de Nasreen. La il·lustració ens mostra el que Nasreen comparteix amb Mina: globus plens de records, d'imatges que estan a la seua ment.

Nasreen pot començar a recuperar-se del trauma causat per la pèrdua dels seus pares.

IL·LUSTRACIÓ



Y sonrió por primera vez
desde que se llevaron a su papá.

TEXT

Y sonrió por primera vez desde que se llevaron a su papá

ANÀLISI

L'abraçada general dels personatges mostra ja la nova realitat de Nasreen. El calor humà que ha tornat a sentir la fa ser estimada i l'escola s'ha convertit, junt a les seues companyes i la mestra, en un espai segur, reforçat pel paisatge que acull, dintre d'un món que la persegueix per ser dona. El simbolisme d'aquesta il·lustració és únic, per fi ha passat allò que l'avia pretenia. Al fons podem veure com tornen a sortir les flors que acompanyen la llibertat.

IL·LUSTRACIÓ



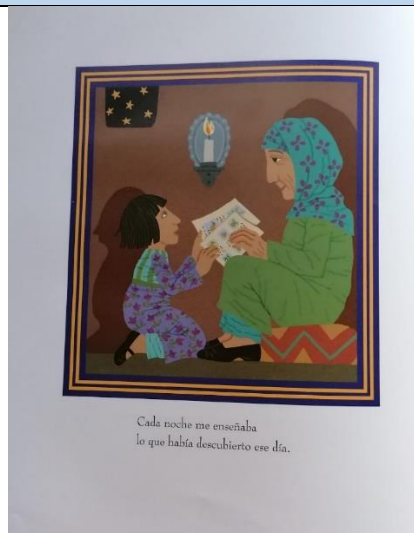
TEXT

Por fin, poco a poco, día a día, Nasreen aprendió a leer, a escribir, a sumar y a restar.

ANÀLISI

Al final, l'amistat que va fer Nasreen i el calor humà que va tornar a sentir, fent veure que era volguda i tenia el suport de les seues iguals, va fer que tornara a aprendre i viure.

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

Cada noche me enseñaba lo que había descubierto ese día.

ANÀLISI

En aquesta il·lustració veiem a l'avia somriure mentre Nasreen li va explicant tot allò que va aprenent. És un somriure icònic perquè ens denota que tot el que volia era que per fi, Nasreen, fora lliure.

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

Las ventanas del mundo se abrieron por fin a Nasreen en aquella pequeña aula de escuela.

ANÀLISI

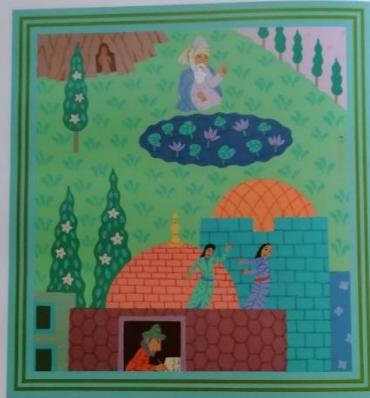
Els sabers del món inunden la ment de Nasreen. Ella, per fi, és lliure d'aprendre i llegir tot el que vulga. L'obertura de les finestres simbolitzen eixa llibertat que comença a gaudir la nostra protagonista dintre de la ciutat d'Herat. L'escola ja s'ha convertit en el que havia de ser: un lloc de tolerància, la llibertat d'aprenentatge, valors morals, justícia, igualtat...

REFERENCIES INTERTEXTUALS



Gracies a l'escola, Nasreen va coneixent el món més enllà d'Herat. A la il·lustració veiem una ciutat amb gratacels semblant a Nova York³² com també Egipte³³ i les seues piràmides.

IL·LUSTRACIÓ



Aprendió acerca de los artistas, escritores, sabios y místicos que, tiempo atrás,

TEXT

Aprendió acerca de los artistas, escritores, sabios y místicos que, tiempo atrás,

ANÀLISI

Ací assistim a una il·lustració lligada a la següent. En ella ens presenten a aquells que feren d'Herat una ciutat única, cultural, quan era lliure i justa. On els sabers florien, com l'arbre que ens acompanya durant tota la historia.

³² https://ca.wikipedia.org/wiki/Nova_York

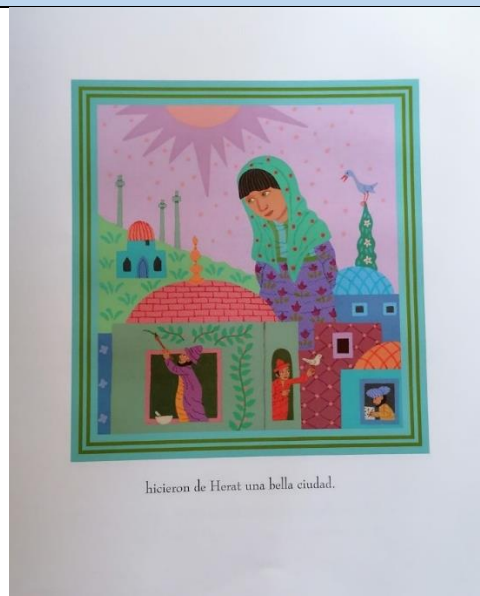
³³ https://ca.wikipedia.org/wiki/Antic_Egipte

REFERENCIAS INTERTEXTUALS



³⁴ Gracies a tot el que va aprenent a l'escola, Nasreen coneix com era Herat abans de ser dominada pels talibans: una ciutat única, ple de gent que li donava una vida cultural i social, sense por a res.

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

Hicieron de Herat una bella ciudad

ANÀLISI

Continuant la il·lustració anterior, en aquesta ja veiem a Nasreen dintre del coneixement del passat. Sap que hi ha vida més enllà de l'opressió i obscuritat dels talibans. La representació d'Herat acolorida, sense núvols i amb vida és única.

³⁴ <https://lamenteesmaravillosa.com/el-mito-de-la-caverna-de-platon-la-dualidad-de-nuestra-realidad/>

IL·LUSTRACIÓ



Nasreen ya no se siente sola.
El conocimiento que atesora en su interior
le acompañará siempre, como un buen amigo.

TEXT

Nasreen ya no se siente sola. El conocimiento que atesora en su interior le acompañará siempre, como un buen amigo.

ANÀLISI

Ens trobem amb una il·lustració semblant a la portada de l'àlbum, però en aquest cas, Nasreen està llegint per fi el llibre, a l'igual que nosaltres la seua història. Al final, l'escola s'ha convertit en una nova casa per a ella on aprèn tot allò que els llibres li poden ensenyar.

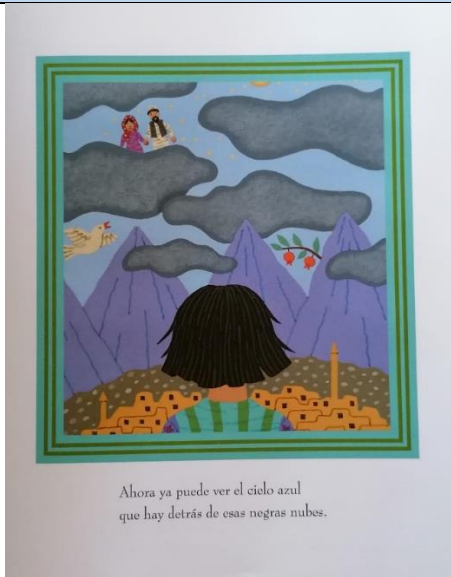
REFERENCIES INTERTEXTUALS



Aquesta il·lustració em recorda molt a un quadre de Renoir³⁵ on apareix una xiqueta llegint. Totes dos veuen la literatura ja com una font de saber, com una forma d'aprendre.

³⁵ <https://artsandculture.google.com/asset/girl-reading/ZgEkdK6V-Dsg?hl=en>

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

Ahora ya puede ver el cielo azul que hay detrás de esas negras nubes.

ANÀLISI

Aplegant al final, en aquesta il·lustració veiem com amb l'ajuda de la seua nova realitat, Nasreen pot veure més enllà de la melangia, l'opressió i l'obscuritat. Els núvols van dissipant-se, l'arbre torna a aparèixer tot florit i, més enllà de tot açò, sap que els seus pares l'acompanyen. Estiguen on estiguen. Herat, per a Nasreen, ja és altra cosa. L'escola l'ha canviada.

REFERÈNCIES INTERTEXTUALS



Com hem anat veient en il·lustracions anteriors, Afganistan és un país molt muntanyós.³⁶

³⁶ https://es.wikipedia.org/wiki/Geograf%C3%ADa_de_Afganist%C3%A1n

IL·LUSTRACIÓ



En cuanto a mí, mi mente está en paz.
Sigo esperando a mi hijo y a su mujer.
Pero los soldados ya nunca podrán cerrar las
ventanas que se han abierto para mi nieta.
Insha'Allah.

TEXT

En cuanto a mí, mi mente está en paz. Sigo esperando a mi hijo y su mujer. Pero los soldados ya nunca podrán cerrar las ventanas que se han abierto para mi nieta. Insha'Allah.

ANÀLISI

L'última il·lustració de l'àlbum ens conclou amb l'alegria de l'avia després d'haver aconseguit que Nasreen tornara a ser una xiqueta feliç. Més enllà de tots els problemes i records que l'acompanyaran, Nasreen ha trobat una nova vida, una finestra al món que l'espera amb els braços oberts.

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

La expresi3n *Insha'Allah* de la p3gina anterior significa "Si dios quiere". J.W.

ANÀLISI

Acabem la hist3ria com l'hem començada, amb un s3mbol caracter3stic afg3. En aquesta p3gina ens complementem coneixement amb la traducci3 de l'3ltim que diu l'avia, una expressi3 que ve a dir-nos que espera que l'esperanç a continue al cor de Nasreen.

IL·LUSTRACIÓ



TEXT

En Afganistán, desde la llegada de los talibanes, las niñas tenían prohibido ir a la escuela, y las mujeres tenían prohibido salir de su casa sin ir acompañadas por un hombre de su familia. Esta es la historia real de una niña llamada Nasreen. Su abuela decide llevarla a una escuela secreta. Gracias a ella, Nasreen descubrirá nuevos horizontes y compartirá sus experiencias con otras niñas.

ANÀLISI

A la contraportada veiem un text resum del context de la historia. Una seqüència d'il·lustracions que ens mostren a Nasreen en el camí des de la tristor i el silenci fins al treball compartit a l'escola.